

Mezinárodní finance a rozvoj I – dlužnická krize zemí LA

Vladan Hodulák

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu *Mezinárodní politická ekonomie hospodářského rozvoje I (HMOV405)* na FSS MU v akademickém roce 2018/2019. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno

Kontext úvěrového cyklu

1) Změny na **mezinárodním kapitálovém trhu** – nové **možnosti...**

2) **Akumulace** velkého dluhu...

3) **Neschopnost splácení.**

- **Reakce** věřitelů – půjčovat či nepůjčovat?
- **Rizika:**
  - Nedostupnost kapitálu, stažení investic, podmíněnost reformami, ztráta suverenity...
  - Ekonomické krize rozvojových zemí.
  - Kolaps mezinárodního finančního systému.
- Asistence **mezinárodních institucí** (IMF, WB)
- **Kondicionalita** a ekonomické reformy...
- různé případy: **LATAM 1980s** a **Asie 1990s.**

Zahraniční kapitál a hospodářský rozvoj

- DCs čerpají zahraniční kapitál pro **financování rozvoje**...
- Rozvoj je determinován **investicemi** – ty jsou v RZ nízké v absolutním vyjádření a většinou i ve vztahu k HDP
- Kauzalita vztahu $S=I$, nominální a reálné vyjádření
- **Zahraniční kapitál**: umožňuje zvýšit míru investic, obstarat zahraniční suroviny a zařízení, zahraniční technologie a organizační postupy
- Efektivita využití závisí na **vnitřních podmínkách**:
  - Vyhodnocování příležitostí a rizik všemi subjekty (AIC, PB, DC)...

Druhy zahraničního kapitálu

- **Zahraníční pomoc:**

- Vlády nebo mezinárodní instituce;
- Bilaterální charakter;
- Grant, půjčka;
- Koncesionální, nekoncesionální.

- **Privátní kapitálové toky:**

- Přímé zahraniční investice;
- Portfoliové investice (komerční banky a soukromí investoři).

Kapitálové toky po válce

- **Nízké toky** kapitálu **do** poloviny **1960s**;
- **Evropa příjemcem** kapitálu (**WB**);
- **USA**: věří že rozvoj bude financovat **soukromý** kapitál;
- Soukromý kapitál **limitován** – kapitálové kontroly a dozvuky krize (LATAM nesplácely dluhy ve 1930s)
- **DC** nechtěly být závislé na **FDI** (primární sektor);
- Změna optiky: **studená válka, dekolonizace**;
- **Tlak** na rozšíření zahraniční **pomoci**;
- **IDA**: **koncesionální** půjčky, regionální rozvojové banky;
- Převládají **veřejné prostředky**.

Finanční toky do rozvojových zemí 1956-1970 (mld. USD)

Oficiální zahraniční pomoc (ODA)

	1956	1960	1965	1970
Rozvinuté země	2,9	4,2	5,8	6,6
Multilaterální organizace	0,2	0,4	0,3	1,2
OPEC				0,4

Soukromé finance

	1956	1960	1965	1970
FDI	2,5	1,8	2,2	3,6
Portfoliové investice	0,0	0,4	0,8	0,8

Soukromý kapitál a zahraniční pomoc (2008)

<i>Region</i>	<i>Zahraniční pomoc (mld. USD)</i>	<i>Soukromý kapitál (mld. USD)</i>
Východní Asie	9,1	179,5
LATAM	9,3	116
Blízký východ a severní Afrika	23,6	30,6
Jižní Asie	12,3	32,9
Sub-saharská Afrika	40,1	24,3
<i>CELKEM</i>	94,4	383,3

Původ dlužnické krize

- **Charakter a rozsah** zahraničních finančních toků se dramaticky **změnil**;
- **Soukromé zdroje**: zásadně **narostly**, vzrostl **dluh**, **eskalace** krize;
- **Logika změn**: interakce mezi vývojem ve **světové ekonomice** a politické **ekonomie ISI** (růst poptávky i nabídky půjček);
- **Poptávka**: **ropný šok** 1973 (dovozci) + **deficity** rozpočtů a běžných účtů platební bilance (industrializační projekty);
- **Nabídka**: **ropný šok** a **recyklace** petrodolarů...
- Rychlý hospodářský **růst** LATAM (5,6% 1973-1980);
- Rapidní **nárůst dluhu** a **pokles schopnosti** jej **splácet**;
- Zahraniční kapitál byl **investován** tak, že **negeneroval příjmy** k ufinancování půjček...
- **Dluhová služba** 1970:13%, 1978:38%, 1982:50%...

Zahraniční dluh rozvojových zemí (mld. USD) 1970-1984

	Argentina	Brazílie	Mexiko	Rozvojové země
1970	5,8	5,7	7,0	72,7
1971	6,3	7,4	7,5	84,3
1972	6,8	11,5	8,2	98,7
1973	7,2	14,7	10,5	117,7
1974	7,6	22,0	14,0	147,1
1975	7,7	27,3	18,2	194,0
1976	9,3	33,3	24,0	235,6
1977	11,4	42,0	31,2	313,7
1978	13,3	54,6	35,7	391,7
1979	21,0	61,3	42,8	480,8
1980	27,2	71,5	57,4	586,7
1981	35,7	81,5	78,2	703,2
1982	43,6	93,9	86,1	809,9
1983	45,9	98,5	93,0	880,1
1984	48,9	103,9	94,8	921,8

Mezinárodní šoky

- Zvýšení **úrokových měr** v USA a WE...- boj s **inflací** (stagflace);
- **Recese** ve vyspělých zemích:
  - Důsledek vyšších úrokových měr a rozpočtových škrťů (Reagan, Thatcher);
  - **Pokles** spotřebitelské **poptávky** po exportech v AIC;
  - Druhý **ropný šok** 1979;
  - Eskalace: **Mexiko 13.8.1982.**
- Hospodářská krize: pokles ekonomické aktivity v LATAM.
- **Smíšené důsledky** soukromých **půjček**...

Míra hospodářského růstu (%) LATAM 1979-1983

	LATAM	Argentina	Brazílie	Mexiko
1979	7	10	7	10
1980	9	4	9	9
1981	-1	-6	-4	9
1982	-1	-5	1	-1
1983	-2	4	-3	-4

Management krize

- **Mezinárodní mocenské asymetrie** – přesun **nákladů** krize na **dlužníky**...
- **Věřitelská koalice**: komerční **banky**, **IMF**, **vlády** rozvinutých zemí:
  - Navázání přístupu ke kapitálu na reformy..
- **Dluhový režim 1982**: nové **půjčky** a **restrukturalizace** dluhů – *krátkodobá nerovnováha*:
  - Po **poklesu úrokových** měr a **oživení** importů AICs budou schopny **splácet**;
  - **Recept**: odstranění **deficitu BÚ**: **vyrovnání státního rozpočtu** (pokles poptávky, zaměstnanosti a **mezd**) - nárůst konkurenceschopnosti.
- **Věřitelský koncert**: Londýnský klub (soukromí věřitelé), půjčky (30mld.USD) podmíněny dohodou s IMF;
- **1985** přehodnocení diagnózy: **stabilizace nestačí**...
- **Strukturální přizpůsobení** (špatné struktury): **liberalizace** obchodu a FDI, **privatizace**, **deregulace**.
- Hluboká **hospodářská krize**: Investice, spotřeba, růst LATAM klesl...

Vyjednávání

- **Věřitelé** kontrolovali přístup ke **zdrojům**;
- Jednotlivé **banky** nechtěly půjčovat (černí pasažéři vůči IMF) - **IMF** trval na účasti bank;
- **Dlužnické země** nebyly schopny využít **potenciálu** společného postupu – **kolektivní odmítnutí splácet...**
- Série konferencí – věřitelská koalice vyjednává s každým **zvlášť** (politika rozděl a panuj...)
- Věřitelé úspěšně prosadí svou verzi interpretace problémů a vhodného způsobu řešení

Politika ekonomických reforem

- Tempo adaptace záviselo na **domácí politice**;
- **Dilemata**: které programy zrušit, které skupiny postihnout...
- **Zasažení**: **státní podniky, průmyslový** sektor, pracovníci v **non-trade, veřejné služby**...
- **Neschopnost** zredukovat výdaje – **inflace** (deficity financovány tiskem peněz)...
- **Kontrola cen a mezd** ve veřejném sektoru, **nové měny**, pevné kurzy...
- Teprve na **konci 1980s** ochota **implementovat SAP**:
  - Krize změnila **rozložení sil** (ISI koalice ztratila);
  - Nový **přístup USA** ke krizi („Brady plan“ – dluhopisy, transfer - 2% HDP);
  - **ECLA** připouští nutnost **Asijské cesty**

Hospodářské podmínky v LATAM 1982-1990

	1980-81	1982	1983	1984	1985	1986-90
HDP (% roku 1980)	100	95,6	91,3	92,2	92,7	94,1
Spotřeba (% HDP)	77,0	74,0	70,3	70,4	69,9	71,6
Investice (% HDP)	24,4	19,6	14,9	15,2	16,1	15,9
Reálné mzdy	100					68,9
Dovozy (mld. USD)	12,3	9,7	7,5	8,0	7,9	9,2
Vývoz (mld. USD)	12,5	12,6	13,6	14,5	14,2	15,2
Čisté transfery (mld. USD)	12,5	-18,7	-31,6	-26,9	-32,3	
Rozpočtový deficit (% HDP)	3,7	5,4	5,2	3,1	2,7	
Inflace (%)	53,2	57,7	90,8	116,4	126,9	